

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Αθήνα, 12 Ιουνίου 2017
Αρ. Πρωτ. Γρ. Συν. 107

Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Κύριο Σταύρο Ν. Κοντονή
Λεωφ. Μεσογείων 96
11527, Αθήνα

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

Με την παρούσα επιστολή, θα ήθελα να σας συγχαρώ για την ανάληψη της πρόσφατης νομοθετικής πρωτοβουλίας, όπως αυτή αποτυπώνεται στο υπό διαβούλευση σχέδιο νόμου «*Νομική Αναγνώριση της Ταυτότητας Φύλου- Εθνικός Μηχανισμός Παρακολούθησης και Αξιολόγησης του Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού*». Το σχέδιο νόμου, όπως έχει τεθεί σε διαβούλευση, αφορά δύο διακριτές, αλλά εξίσου σημαντικές πρωτοβουλίες στον χώρο της ενίσχυσης της προστασίας, της προάσπισης και της προαγωγής των δικαιωμάτων στη χώρα, και προσεγγίζει το ευρωπαϊκό κεκτημένο, όπως διαμορφώνεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης και το ΕΔΔΑ.

Θα μου επιτρέψετε, συνεπώς, να σας παραθέσω τις συγκεκριμένες παρατηρήσεις της Αρχής επί του υπό διαβούλευση σχεδίου νόμου σε δύο ενότητες, μια εκάστη για κάθε διακριτή πρωτοβουλία σας.

A. «Νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου»

Ο Συνήγορος του Πολίτη, ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, μεταξύ άλλων, και ανεξαρτήτως ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου (ν.4443/2016), επιβεβαιώνει την ανάγκη εκσυγχρονισμού και ουσιαστικής βελτίωσης του θεσμικού πλαισίου για την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου, αλλά και την ανάγκη ευαισθητοποίησης, εξοικείωσης και έμπρακτου σεβασμού των δικαιωμάτων αυτής της ιδιαίτερα ευπαθούς, στον κοινωνικό αποκλεισμό και την προκατάληψη, πληθυσμιακής ομάδας.

Όπως γνωρίζετε, η ταυτότητα φύλου είναι το σύνολο των χαρακτηριστικών, συμπεριφορών κι ενδιαφερόντων με τα οποία το κάθε άτομο εντάσσεται στην κοινωνία. Βασίζεται κυρίως στην αυτοαντίληψη του κάθε ατόμου για το φύλο του, σε

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

συνδυασμό με τους κοινωνικούς παράγοντες που ισχύουν σε μια δεδομένη κοινωνία και δεν συμπίπτει εξ' ορισμού με το βιολογικό του φύλο. Η διαδικασία με την οποία το άτομο εναρμονίζει το βιολογικό με το πραγματικό του φύλο μπορεί να είναι αμιγώς ψυχολογική, ή να έχει και ιατρικές πτυχές, όπως λ.χ. ορμονοληψία και χειρουργικές επεμβάσεις. Ωστόσο, πολλά διεμφυλικά άτομα δεν επιθυμούν την ολοκλήρωση μιας τέτοιας ιατρικής διαδικασίας, ή δεν έχουν την οικονομική ή ψυχολογική δυνατότητα να την ολοκληρώσουν. Επιπλέον, ακόμη και στην περίπτωση που σκοπεύουν να την ολοκληρώσουν, πρόκειται για μια πολύ χρονοβόρα διαδικασία.

Συνεπώς, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί, κατ' αρχήν, θετικό βήμα το γεγονός ότι στο υπό διαβούλευση νομοσχέδιο περιλαμβάνεται ρητή πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία: **«Για τη διόρθωση του καταχωρισμένου φύλου δεν απαιτείται να βεβαιώνεται ότι το πρόσωπο έχει υποβληθεί σε οποιαδήποτε προηγούμενη ιατρική επέμβαση ή οποιαδήποτε προηγούμενη εξέταση ή ιατρική αγωγή που σχετίζεται με τη σωματική ή ψυχική του υγεία».**

Η αναγκαιότητα αυτή, άλλωστε, κατέστη επιτακτική μετά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση «*A.P., Garçon και Nicot κατά Γαλλίας*»¹, με την οποία το δικαστήριο έκρινε ότι η απαίτηση χειρουργικών επεμβάσεων, που πολύ συχνά οδηγούν στη στέρωση, προκειμένου να αναγνωρισθεί νομικά η ταυτότητα φύλου, παραβιάζει διατάξεις της Σύμβασης. Συγκεκριμένα το ΕΔΔΑ στην επίμαχη υπόθεση έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, εστιάζοντας μεταξύ άλλων στο ότι η απαίτηση χειρουργικής επέμβασης θέτει ουσιαστικά την άσκηση του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή υπό την αίρεση παραίτησης από την πλήρη άσκηση του δικαιώματος στη σωματική ακεραιότητα του ατόμου.

Είναι ενδεικτικό ότι το κεντρικό πρόβλημα που αναδεικνύει η διερεύνηση σειράς υποθέσεων που κατατέθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη τα τελευταία χρόνια, σχετίζεται με την αναντιστοιχία που εμφανίζουν τα στοιχεία της αστυνομικής ταυτότητας ή άλλου εγγράφου ταυτοποίησης, με την ταυτότητα φύλου του ατόμου και τα προσκόμματα που αυτή η αναντιστοιχία δημιουργεί στην απόλαυση θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

Οι συναφείς δυσχέρειες εμφανίζονται σχεδόν σε κάθε συναλλαγή των διεμφυλικών ατόμων, όπου η επίδειξη της αστυνομικής ταυτότητας (εφορία, αστυνομία, στρατός, ταχυδρομεία, τράπεζες κ.λπ.), αποτελεί προϋπόθεση για την ταυτοποίηση του προσώπου και τη συνέχιση της συναλλαγής. Κατά τη διαδικασία ταυτοποίησης, πέρα από την επαναλαμβανόμενη ανάγκη παροχής εξηγήσεων, πολύ συχνά τα διεμφυλικά άτομα έρχονται αντιμέτωπα με ειρωνικά, κακόβουλα, υβριστικά, ακόμη και επιθετικά σχόλια, που δεν συνάδουν με τον απαιτούμενο σεβασμό της προσωπικότητάς τους.

¹ <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-5677681-7200217>

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Παράλληλα, η δυσπιστία, η απαίτηση πολύπλοκων διαδικασιών διακρίβωσης στοιχείων, ακόμη και η άρνηση συναλλαγών, καθιστούν την εκάστοτε επαφή τους με υπηρεσίες πηγή τακτικής ταλαιπωρίας.

Πέρα ωστόσο, από τα ως άνω αναφερόμενα προβλήματα στην καθημερινότητα των διεμφυλικών ατόμων, τα άτομα αυτά, διαπιστώνεται ότι έχουν αυξημένες πιθανότητες να υποστούν αστυνομικό έλεγχο και προσαγωγές για τη διακρίβωση των στοιχείων της αστυνομικής και δικαστικής τους ταυτότητας, αλλά και για παραβίαση του νόμου περί εκδιδόμενων προσώπων, ακόμη και όταν δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι πρόκειται για εκδιδόμενα πρόσωπα. Αντιστοίχως, όταν παρουσιάζονται στον στρατό για απαλλαγή από την υποχρέωση στράτευσης, αντιμετωπίζουν κι εκεί ψυχολογική βία και προσβολές. Προβλήματα αντιμετωπίζουν, επίσης, στην παροχή υπηρεσιών από τον δημόσιο τομέα, είτε στην εκπαίδευση, είτε στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, είτε στις ασφαλιστικές καλύψεις και στις προνοιακές παροχές. Τέλος, ενώ υφίσταται νομοθεσία (ν. 4443/2016) που προστατεύει τα διεμφυλικά άτομα από διακρίσεις στην πρόσβαση στην απασχόληση και στην εργασία, στην πράξη, όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, οδηγούν τα άτομα αυτά σε πλήρη αποκλεισμό από την αγορά εργασίας.

Ο Συνήγορος, τελώντας σε γνώση των ως άνω συνοπτικά περιγραφόμενων δυσχερειών που αντιμετωπίζουν τα διεμφυλικά άτομα στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες αλλά και στην εν γένει απόλαυση θεμελιωδών δικαιωμάτων τους, έχει ήδη στο πρόσφατο παρελθόν συστήσει² την άμεση θέσπιση **γρήγορων, διαφανών, εύκολα προσβάσιμων διαδικασιών** αλλαγής των στοιχείων αστυνομικής ταυτότητας και λοιπών εγγράφων ταυτοποίησης των διεμφυλικών ατόμων, σε εναρμόνιση με τις συστάσεις που περιλαμβάνονται στο ψήφισμα 2048/2015³ της ολομέλειας της Κοινοβουλευτικής Διάσκεψης του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αποτελεί, άλλωστε, πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας η εξασφάλιση της ίσης μεταχείρισης και η προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής όλων των πολιτών.

Ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι η αξιοποίηση των δεδομένων της υπόθεσης του ΕΔΔΑ που προαναφέρθηκε, σε συνδυασμό με τις συστάσεις που αποτυπώνονται στο ψήφισμα 2048/2015 του Συμβουλίου της Ευρώπης, διαμορφώνουν το σύγχρονο πλαίσιο δικαιωματικών αντιλήψεων, εντός του οποίου οφείλει να εντάσσεται το εκάστοτε εθνικό πλαίσιο προστασίας των συγκεκριμένων προσώπων. Οι διατάξεις του εν λόγω νομοσχεδίου, μολονότι δεν ανταποκρίνονται πλήρως στο σύνολο των συναφών συστάσεων και ιδίως, στην ανάγκη για γρήγορες, διαφανείς, και εύκολα προσβάσιμες διαδικασίες (διοικητική διαδικασία ή η πρόβλεψη μιας δικαστικής διαδικασίας με σαφείς και συντετμημένες προθεσμίες ολοκλήρωσης εντός «πραγματικά» εύλογου χρόνου), επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στο υφιστάμενο πλαίσιο και θέτουν τις βάσεις περαιτέρω βελτιώσεων στο μέλλον.

² 2015: <https://www.synigoros.gr/resources/dt-pagkosmia-hmera-kata-omofovias-kai-transfovias--2.pdf>

2016: <https://www.synigoros.gr/resources/20160516-dt--4.pdf>

2017: <https://www.synigoros.gr/resources/20170407-dt.pdf>

³ <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21736&lang=en>

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Είναι γεγονός ότι οι διαδικαστικές προϋποθέσεις που τίθενται στο σχέδιο νόμου, σε μεγάλο βαθμό συνδέονται με την ανελαστική και γραφειοκρατική αντίληψη που εξακολουθεί να διέπει, εν γένει, το υφιστάμενο και ήδη απαρχαιωμένο νομοθετικό πλαίσιο για την καταχώριση ληξιαρχικών πράξεων και μεταβολών. Αντιστοίχως, η απαίτηση αγαμίας των διεμφυλικών ατόμων ως αναγκαία προϋπόθεση για τη νομική αναγνώριση της διεμφυλικής προσωπικότητας, φαίνεται να συνδέεται με την επιδίωξη διατήρησης στο νομικό περιθώριο ορισμένων δεδομένων, που μολονότι αποτελούν κοινωνική πραγματικότητα, δεν γίνεται αποδεκτό να τύχουν νομικής αναγνώρισης (γάμος μεταξύ ομόφυλων, τεκνοποιία ή τεκνοθεσία).

Με το παρόν έγγραφο, θα θέλαμε ειδικότερα ωστόσο, να επιστήσουμε την προσοχή σας σε ένα ζήτημα, το οποίο εκτιμούμε ότι χρήζει άμεσης επανεκτίμησης, προκειμένου να αποφευχθεί ο πλήρης αποκλεισμός της δυνατότητας των ανήλικων να προβούν στη διαδικασία διόρθωση του φύλου τους, δυνατότητα που ακόμη και με το υφιστάμενο νομοθετικό καθεστώς διαθέτουν.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 3 παρ. 2 του σχεδίου νόμου προβλέπεται ότι: **«Για τη διόρθωση φύλου απαιτείται πλήρης δικαιοπρακτική ικανότητα»**. Η προϋπόθεση αυτή, αποκλείει -μεταξύ άλλων κατηγοριών ατόμων, χωρίς ή με περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα- τους ανηλίκους, συνολικά, από τη δυνατότητα να υποβάλουν αίτημα διόρθωσης του φύλου τους.

Σε σχέση με τον **νέο-εισαγόμενο αποκλεισμό**, ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του για την προστασία και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, επισημαίνει την αυξημένη ευαλωτότητα της ηλικιακής αυτής ομάδας και τις δυσμενείς συνέπειες που μπορεί να υπάρχουν στον ψυχισμό και στις κοινωνικές σχέσεις του παιδιού. Η Πολιτεία οφείλει να λάβει μέτρα για την κατοχύρωση του σεβασμού της ταυτότητας και των χαρακτηριστικών του φύλου των ανήλικων διεμφυλικών ατόμων, η δε διευκόλυνση της ληξιαρχικής διόρθωσης του φύλου τους, με τις προβλεπόμενες διαδικαστικές εγγυήσεις, αποτελεί καθοριστικό μέσο για την αποτροπή στοχοποίησης τους.

Αντίθετα, η **απαγόρευση της νομικής μεταβολής των στοιχείων του φύλου** κατά τη διάρκεια της ανηλικότητας, που για **πρώτη φορά εισάγεται με το παρόν σχέδιο νόμου**, περιορίζει την προστασία που η υφιστάμενη νομοθεσία παρέχει στους ανηλίκους, αφού η τελευταία δεν θέτει ηλικιακά όρια. **Σήμερα επιτρέπεται, όχι μόνον η ληξιαρχική διόρθωση φύλου, αλλά και η ιατρική επέμβαση επαναπροσδιορισμού φύλου σε ανήλικο, με τη συναίνεση των ασκούντων τη γονική μέριμνα ή και χωρίς αυτή, εφόσον συντρέχουν οι όροι του άρθρου 12, παρ. 3α και γ του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας**, το δε σχέδιο νόμου, ορθώς καμία μεταβολή δεν επιχειρεί να επιφέρει στην ιατρική νομοθεσία. Έτσι, όμως, ειδικά στην περίπτωση των παιδιών, των οποίων το φύλο έχει (ή θα) επαναπροσδιοριστεί ιατρικά, η εισαγόμενη με το σχέδιο νόμου ρύθμιση, παρίσταται **εξαιρετικά ανελαστική**, αφού τα υποχρεώνει να χρησιμοποιούν την αρχική ληξιαρχική

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

καταχώρηση φύλου έως την ενηλικίωσή τους σε όλες τις έννομες σχέσεις τους (επομένως και στον χώρο του σχολείου).

Ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι το συμφέρον του παιδιού, που με βάση νομοθετικά κείμενα αυξημένης τυπικής ισχύος, αποτελεί έναν ευρύτερης εμβέλειας ερμηνευτικό οδηγό σε όλες τις αποφάσεις που το αφορούν, επιβάλλει την αναγνώριση του δικαιώματος διόρθωσης του καταχωρισμένου φύλου, σε κάθε περίπτωση που αυτό δεν ανταποκρίνεται στο πραγματικό βίωμα του ανηλίκου και με τις προαναφερόμενες ρήτρες του υφιστάμενου πλαισίου (συναίνεση ασκούντων γονική μέριμνα, κλπ.) σε σχέση με την ταυτότητά του, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 του σχεδίου νόμου.

Για τον λόγο αυτό, **προτείνεται η απόλειψη της παραγράφου 2 του άρθρου 3 του παρόντος σχεδίου νόμου περί πλήρους δικαιοπρακτικής ικανότητας των αιτούντων.**

Επίσης, ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει ότι και για τα διαφυλικά (intersex) άτομα υπάρχουν ανάλογοι προβληματισμοί για τους περιορισμούς πρόσβασης στην διαδικασία λόγω ανηλικότητας για τους ίδιους λόγους, που αναφέρθηκαν και για τα διεμφυλικά παιδιά.

Ειδικότερα δε σε ό,τι αφορά τα διαφυλικά (intersex) παιδιά, θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθεί η μη υποχρεωτική συμπλήρωση του φύλου στη ληξιαρχική πράξη, κατά τη γέννηση, ώστε να αποφευχθούν περιπτώσεις πρόωρης εσφαλμένης διάγνωσης περί 'επικρατούντος' φύλου, που απαιτούν αναγκαστική προσφυγή σε δικαστική κρίση στη συνέχεια.

Για τον Συνήγορο του Πολίτη αποτελεί διαρκή επιδίωξη η άσκηση επιρροής στην διοικητική πρακτική και η συνεισφορά στη διαμόρφωση ενός διοικητικού πολιτισμού, όπου ο σεβασμός της διεμφυλικής προσωπικότητας θα είναι στην πράξη αδιαπραγμάτευτος. Η προσέγγιση αυτή, άλλωστε, αποτελούσε ανέκαθεν βασική αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη, την οποία εφαρμόζει απαρέγκλιτα στο πλαίσιο του θεσμικού του ρόλου, ήδη πολύ πριν την κατάθεση του πρόσφατου σχεδίου νόμου και, ανεξάρτητα από το εάν το διεμφυλικό άτομο έχει επιλέξει ή όχι την οποιαδήποτε ιατρική ή άλλη διαδικασία.

Είναι βέβαιο ότι ακόμη και μετά την ψήφιση του επίμαχου νομοσχεδίου, προκαταλήψεις και στερεοτυπικές αντιλήψεις που δυσχεραίνουν την πλήρη απόλαυση των δικαιωμάτων των διεμφυλικών ατόμων θα παραμείνουν ενεργές. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τα όποια διοικητικού τύπου προβλήματα ανακύπτουν κατά την εφαρμογή του νόμου, επιβάλλει σε θεσμούς προστασίας δικαιωμάτων, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη, να παραμείνουν σε εγρήγορση, ευελπιστώντας παράλληλα στη σταθερή θεσμική συνεργασία με τα άμεσα εμπλεκόμενα υπουργεία και τις υπηρεσίες τους για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

B. «Εθνικός Μηχανισμός Παρακολούθησης και Αξιολόγησης του Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού»

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της αποστολής του για την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, θεωρεί πολύ σημαντική τη θεσμοθέτηση του «Εθνικού Μηχανισμού Παρακολούθησης και Αξιολόγησης του Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού». Η Αρχή, τα τελευταία χρόνια, έχει ανταποκριθεί σε προσκλήσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης με στόχο να συνδράμει συμβουλευτικά στη διαμόρφωση και οριστικοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, το οποίο συστήνεται από την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ στις Καταληκτικές Παρατηρήσεις της προς την Ελλάδα⁴, ύστερα από την εξέταση της 2^{ης} και 3^{ης} περιόδου εθνικής έκθεσης της χώρας για την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ενώ προτείνεται και από διακυβερνητικούς οργανισμούς και φορείς (UNICEF, ENOC, κά).

Όπως έχει ήδη επανειλημμένα τονιστεί η θεσμική κατοχύρωση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και της παρακολούθησής του από ένα εθνικό όργανο αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για μία σαφή εθνική πολιτική για το παιδί, προκειμένου, αφενός, η πραγμάτωση των δικαιωμάτων του να μην γίνεται αντιληπτή ως αποτέλεσμα πολιτικής πρωτοβουλίας μία τυχαία χρονική στιγμή, αλλά, ως δέσμευση του συνόλου των Πολιτειακών οργάνων, αφετέρου, η λήψη αποφάσεων για τα παιδιά να λαμβάνει υπόψη τα πραγματικά υφιστάμενα κενά, με τακτό επαναπροσδιορισμό συγκεκριμένων στόχων, δράσεων, προϋπολογισμών και χρονοδιαγραμμάτων υλοποίησης μέσω μίας διαχρονικής διυπουργικής συνεργασίας.

Επισημαίνεται ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί πολιτική συναίνεση για την εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού σε υψηλό κυβερνητικό επίπεδο θεωρείται σημαντική η συμμετοχή των αρμόδιων Γενικών Γραμματέων ως μελών στη σύνθεση του Εθνικού Μηχανισμού Παρακολούθησης και Αξιολόγησης του Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αντί της συμμετοχής εκπροσώπων των υπουργείων (άρθρο 10 παρ. 1, εάν υιοθετηθεί η πρόταση χρήζει τροποποίησης και η παρ. 2). Παράλληλα επισημαίνεται ότι η συμμετοχή εκπροσώπου από το Υπουργείο Οικονομικών ως μέλους του Εθνικού Μηχανισμού θεωρείται κρίσιμη για το σχεδιασμό πόρων σε εθνικό επίπεδο⁵.

⁴ Consideration of reports article 44 of the Convention, Concluding Observations Greece, CRC/C/GRC/CO/2-3/2012.: «**National Plan of Action** 13. The Committee notes the adoption by the State party of a National Plan for Children's Rights in 2007. However, it regrets the lack of information on the period of action of this plan and its specific time-bound and measurable goals and targets to effectively monitor progress in the implementation of the rights of all children throughout the State as well as information on the resources allocated for its implementation. 14. **The Committee recommends that the State party ensure that the National Plan contain specific time-bound and measurable goals and targets to effectively monitor progress in the enjoyment of the rights of children throughout the State. The national plan of action should be linked to national, sectoral and municipal strategies and budgets to ensure appropriate allocation of the financial, human and technical resources required for its implementation.**».

⁵ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Handbook of National Human Rights Plans of Action, United Nations, New York and Geneva, 19.08.2002. HR/P/PT/10

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, λόγω του θεσμικού του ρόλου ως ανεξάρτητης αρχής προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεν δύναται να αποτελεί μέλος του Εθνικού Μηχανισμού αλλά δύναται να ασκεί συμβουλευτικό ρόλο σε αυτόν. Για τον λόγο αυτό προτείνεται να διακρίνεται από τα μέλη που συνθέτουν τον Εθνικό Μηχανισμό (άρθρο 9) και να γίνεται αναφορά σε ξεχωριστό άρθρο (άρθρο 10 «Συμβουλευτικά Όργανα»), όπου μπορεί να αναφέρεται ότι **«Στον Εθνικό Μηχανισμό Παρακολούθησης και Αξιολόγησης του Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού συμμετέχει με συμβουλευτικό ρόλο σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της αποστολής του για την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, δια του Βοηθού Συνηγόρου για τα Δικαιώματα του Παιδιού ή εκπροσώπου του»**. Για τον ίδιο λόγο είναι σκόπιμο να απαλειφθεί αντίστοιχα η δεύτερη πρόταση στο εδαφ. ε της παρ. 1 του άρθρου 11⁶.

Επιπλέον προτείνονται τα εξής:

Άρθρο 11, παρ. 1, εδαφ.α:

- «έκθεση βάσης» προτείνεται και ο όρος «έκθεση για την υφιστάμενη κατάσταση των δικαιωμάτων του παιδιού στη χώρα» (baseline study) με περαιτέρω εξήγηση στην αιτιολογική έκθεση του νόμου,
- «κατά την αποτύπωση των δράσεων» προτείνεται ο όρος «κατά την αποτύπωση των σχεδιαζόμενων δράσεων» προκειμένου να καθίσταται σαφές ότι το Σχέδιο δεν αφορά σε προϋφιστάμενες δράσεις.

Άρθρο 11, παρ. 1 εδαφ β:

- «τη διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών κατά τη διαμόρφωση του Σχεδίου Δράσης» προτείνεται ο όρος «τη διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών παράλληλα με την εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης» ώστε να είναι σαφές ότι η διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών δεν ακολουθεί ένα εκπονηθέν Σχέδιο που χρήζει διαμόρφωσης αλλά προηγείται προκειμένου να αποτυπωθούν τα πραγματικά προβλήματα όπως αυτά γίνονται αντιληπτά και από την κοινωνία των πολιτών.
- «Ο Εθνικός Μηχανισμός μεριμνά για τη συμμετοχή των παιδιών στη διαδικασία της διαβούλευσης» προτείνεται να αναδιατυπωθεί ως εξής: «..μεριμνά ώστε να ληφθούν υπόψη οι απόψεις των παιδιών κατά τη διαδικασία της διαβούλευσης» προκειμένου να μην διακινδυνευτεί συμμετοχή παιδιών σε διαδικασίες που πιθανόν δεν είναι φιλικές προς αυτά. Οι απόψεις των παιδιών μπορεί να διερευνηθούν και να καταγραφούν με κατάλληλα εργαλεία και

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training10en.pdf>

Also, Workshop on Developing and Implementing National Action Plans for Human Rights, Conclusions, Council of Europe, Strasbourg, 27-28n March 2014. CommDH (2014)12.

⁶ «Η έκθεση αξιολόγησης του Σχεδίου Δράσης υποβάλλεται στο Συνήγορο του Πολίτη / Βοηθό Συνήγορο για τα Δικαιώματα του Παιδιού».

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

μεθόδους (όπως μέσω της Βουλής των Εφήβων, της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Πολίτη / Συνηγόρου του Παιδιού, άλλων ειδικών διαδικασιών διαβούλευσης προσαρμοσμένων στις ανάγκες της παιδικής ηλικίας κ.α.).

Άρθρο 11 παρ 1 εδαφ. γ:

- «Την προώθηση και την προβολή του Σχεδίου Δράσης» να συμπεριληφθεί ό όρος «δημόσια (προβολή)».

Άρθρο 12, παρ. 2:

- «το Εθνικό Σχέδιο Δράσης υπογράφεται από όλους τους αρμόδιους Υπουργούς» προτείνεται να συμπληρωθεί ως εξής «οι οποίοι αναλαμβάνουν την ευθύνη υλοποίησής του».

Άρθρο 13:

- Ο όρος «διαβούλευση», στη διάταξη του άρθρου 13, η οποία αφορά σε συνεδριάσεις του Εθνικού Μηχανισμού ελλοχεύει κινδύνους παρερμηνείας με τη διαδικασία διαβούλευσης του άρθρου 11 παρ. 1 εδαφ. β.

Με την ελπίδα, αξιότιμε κύριε υπουργέ, ότι τα παραπάνω θα τύχουν της προσοχής σας, τόσο ο ίδιος όσο και οι Βοηθοί Συνήγοροι για την Ίση Μεταχείριση και για τα Δικαιώματα του παιδιού, κα Καλλιόπη Λυκοβαρδή και κ. Γεώργιος Μόσχος, παραμένουμε στη διάθεσή σας για κάθε αναγκαία διευκρίνιση.

Με τιμή,

Ανδρέας Ι. Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη